

— 2. BASKI

Her şey sizin olsun istiyorsunuz, açgözlü kadın, ekme kırıntılarını kapmak için masa örtüsünü çeken çocuklar gibi dünyada ne var ne yok, kendinize çekiyorsunuz. İlk buğday da, ilk üzüm de sizin olsun istiyorsunuz. Beyaz somunları güneşin en sıcak olduğu saatte pişirmek istiyorsunuz ama sizin o melek gibi çocuğunuz süt bulamadığından eriyip gidiyor...

İZAK BABEL

Odessa

ÇEVİRİ: ERGİN ALTAY

IZAK BABEL
ODESSA

Can Modern
Kısa Modern / 5

Odessa, İzak Babel
Odesskiye rasskazy

Bu kitap ilk olarak 1931 yılında Sovyet Devlet Yayınevi, Moskova tarafından yayımlanmıştır.

Bu kitapta kaynak alınan baskı: *Vremya*, 2006.

© 2019, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2019

2. basım: Ekim 2021, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Rusça aslından çeviren: Ergin Altay

Dizi editörü: Emrah Serdan

Düzeltili: Mert Tokur

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

İç baskı ve cilt:

Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-4137-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750741371

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

İZAK BABEL

ODESSA

Öykü

Rusça aslından çeviren: Ergin Altay

♥can

İzak Babel'in

Can Yayınları'ndaki diğerk kitapları:

Odessa Öyküleri, 2011

Kızıl Süvariler, 2012

İZAK BABEL, öykü ve tiyatro yazarı. 1894'te Odessa'da, tüccar bir Yahudi ailesinde doğdu. Odessa Ticaret Lisesi'nde ve Kiev Ekonomi Enstitüsü'nde okudu. 1915'te Petrograd'da yaşarken Gorki'nin *Letopis* dergisinde yayın hayatına başladı. Gorki'nin önerisiyle, edebiyat dışında birçok iş de yaptı: Halk Eğitim Komiserliği'nde çalıştı; matbaacılık, muhabirlik, Birinci Süvari Ordusu'nda askerlik yaptı. *Kızıl Süvariler* (1926) ve *Odessa Öyküleri* (1931) adlı öykü kitaplarıyla uluslararası ün kazandı. 1924'te Moskova'ya yerleşti. Tiyatro oyunları ve senaryolar yazdı. *Kızıl Süvariler* eleştirilirken Gorki onu savundu. 1939'da tutuklandı, ertesi yıl kurşuna dizildi. Bütün yazdıklarına el kondu, ismi edebiyat tarihinden çıkarıldı. 1954'te bu yasak kaldırıldı. 1957'de sansürlü ilk derlemesi çıktı. 1980'lere dek bir daha yayımlanmadı.

ERGİN ALTAY, 1937'de Edirne'de doğdu. İlk ve ortaokulu değişik şehirlerde okudu. 1953'te Kuleli Askerî Lisesi'ne girdi. 1956'da Ankara Üniversitesi DTCF, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Rusça öğretmenliği yaptı. Altay, Rus edebiyatının dünyaca ünlü pek çok klasliğini dilimize kazandırdı. Bunların arasında Puşkin'den *Yüzbaşının Kızı*, Gogol'den *Ölü Canlar*, Tolstoy'dan *Diriliş*, Dostoyevski'den *Karamazov Kardeşler*, İzak Babel'den *Kızıl Süvariler* gibi unutulmaz başyapıtlar sayılabilir.

İçindekiler

Kral	11
Odessa'da İşin Raconu	21
Tırnak İçinde Adalet	35
Lyubka Kózak	43
Baba	53
Günbatımı	67
Düşkúnlerevinin Sonu	83

KRAL

Nikâh töreni bitmişti. Yorgun haham kendini koltuğa bıraktı. Sonra odadan çıktı ve avluda boydan boya dizili masaları gördü. Masalar öylesine çoktu ki, kuyruğu kapıdan Gospitalnaya Sokağı'na taşmıştı. Avluda karnı renk renk lekeli bir yılan gibi kıvrılarak uzanmış masalar, turuncu ve kırmızı kadife lekelerin şarkısını avaz avaz söylüyorlardı.

Apartmandaki her daire mutfağa dönüşmüştü. Tok bir alev isli kapıdan dışarı uğruyordu, sarhoş ve yumuşak. Alevin dumanlı yalazından kavrulmuştu kocakarıların yüzleri, titrek kadın çeneleri, yağlı memeleri. Kan gibi, kuduz köpek salyası gibi pembe ter, hoş kokulu insan eti tepçiklerinin üzerinden akıyordu. Bulaşıkçı kadınların yanı sıra düğün yemeğini üç aşçı kadın hazırlıyordu. Hepsinin başında bir Tevrat parşömeni kadar geleneksel, seksenlik kadın Reyzl duruyordu, ufak tefek ve kambur.

Yemekten önce, konuklardan hiçbirinin tanımadığı bir genç adam girdi avluya. Benya Krik'i¹ sordu. Bir kenara çekti Benya Krik'i.

“Dinleyin, Kral,” dedi. “Size bir şey söyleyeceğim. Kostetskaya Sokak’tan Hana Teyze yolladı beni.”

“Pekâlâ,” diye karşılık verdi, herkesin Kral dediği Benya Krik. “Neymiş bana söyleyeceğin şey?”

“Hana Teyze, mahalle karakoluna dün yeni bir komiserin geldiğini size haber vermeme söyledi.”

“Onu önceki gün duydum,” dedi Benya Krik. “Başka.”

“Karakolda herkesi toplamış, bir nutuk çekmiş.”

“Her gelen öyle başlar,” dedi Benya Krik. “Baskın yapmayı düşünüyormuş. Başka.”

“Peki baskının ne zaman olacağını biliyor musunuz, Kral?”

“Yarın olacak.”

“Hayır Kral, bugün olacak.”

“Bunu sana kim söyledi, delikanlı?”

“Hana Teyze. Hana Teyze’yi tanır mısınız?”

“Tanıyorum. Devam et.”

“Komiser polislerin hepsini toplamış, onlara bir konuşma yapmış. ‘Benya Krik’i bitirmeliyiz,’ demiş, ‘çünkü imparatorun olduğu yerde kral olmaz. Bugün Krik kız kardeşini evlendiriyor, herkes orada olacak. Baskını bugün yapmalıyız.’”

“Başka.”

“Sonra polisler korkuya kapılmış. Böyle mutlu bir günde baskın yapacak olursak Benya öfkelenir, çok kan

1. (Rus.) Haykırış, bağırış. (Y.N.)

dökülür, demişler. Ama komiser, görev her şeyin üstündedir, demiş.”

“Peki,” dedi Kral, “sen git artık.”

“Baskın konusunda Hana Teyze’ye ne diyeyim?”

“Benya’nın baskından haberi var, de.”

Ve gitti delikanlı. Arkasından Benya’nın adamlarından üç kişi de gitti. Yarım saat sonra döneceklerini söylediler. Yarım saat sonra da döndüler. O kadar.

Konuklar masalara yaş sırasına göre oturmamışlardı: Budala yaşlılık, ürkek gençlikten daha az acınacak şey değildir. Zenginlik sırasına göre de oturmamışlardı: Ağır kesenin astarı gözyaşıyla dikilmiştir.

Baştaki masada gelinle damat oturmuştu. Bu onların günüydü. Yanlarında Kral’ın kayınpederi Sender Eyhbaum oturmuştu. Bu da onun hakkıydı. Sender Eyhbaum’un öyküsünü bilmeniz gerekir, çünkü onunki sıradan bir öykü değildir.

Benya Krik gibi bir gangster, gangsterlerin kralı nasıl olmuştu da Eyhbaum’un damadı olmuştu? Biri dışında hepsi de sağmal altmış ineği olan birinin damadı nasıl olmuştu? Hepsi bir soygun sonucu gerçekleşmişti. Bir yıl önce Benya bir mektup yazmıştı Eyhbaum’a:

Mösyö Eyhbaum, rica ediyorum, yarın sabah Sofiyevskaya Sokağı, 17 numaranın giriş kapısının altına yirmi bin ruble bırakınız. Bu dediğimi yapmazsanız, duyulmadık işler başınıza gelecek ve bütün Odessa sizden söz edecek.

Saygılarımla
KRAL BENYA

Her biri öncekinden daha açık bir dille yazılmış üç mektup cevapsız kalmıştı. O zaman gerekeni yapmaya karar verdi Benya. Bir gece ellerinde uzun sopalarla dokuz kişi geldiler. Sopalara zifte bulanmış üstüğü dolamışlardı. Eyhbaum'un ahırında alev alev dokuz yıldız parladı. Benya ahırın kilidini kırıp inekleri tek tek dışarı çıkardı. Elinde bıçakla bir delikanlı bekliyordu onları. Her ineği bir vuruşta yere deviriyor, sonra bıçağı hayvanın kalbine saplıyordu. Kanla sulanmış toprakta meşaleler ateşten güller gibi yansıyor. Silah sesleri inek bakıcısı kadınları püskürtüyordu. Diğer gangsterler de havaya ateş etmeye başladılar; havaya ateş etmeyecek olurlarsa, birini öldürebilirlerdi. Altıncı inek de Kral'ın ayakları dibine yığıldığında Eyhbaum, üzerinde yalnızca donuyla avluya çıktı, sordu:

“Bununla eline ne geçecek, Benya?”

“Benim elime para geçmeyecekse, senin de ineğin olmayacak, Mösyö Eyhbaum. Bu kadar basit.”

“İçeri gir, Benya.”

İçeride anlaştılar. Kesilen inekleri aralarında paylaştılar. Eyhbaum dokunulmazlık altına alındı, bunun için kendisine mühürlü bir belge verildi. Ama asıl mucize daha sonra gerçekleşti.

Şişlenen ineklerin böğürtülerinin ortalığı ayağa kaldırdığı, yavrularının annelerinin kanında kayıp düştüğü, meşalelerin esmer kızlar gibi dans ettiği, sütçü kadınların dost Browning namluları önünde çığlıklar atarak sağa sola koşuşturduğu o korkunç soygun gecesi, ihtiyar Eyhbaum'un kızı Tsilya üzerinde dekolteli bir iç gömleğiyle avluya fırlamıştı. Kral'ın zaferi böylece bozgunla sonuçlanmıştı.

Benya iki gün sonra önceden haber vermeden Eyhbaum'a ondan aldığı bütün parayı geri gönderdi. Akşam da ziyarete geldi. Turuncu takım elbisesinin manşetinin altında elmas taşlı bir bilezik parlıyordu. Eyhbaum'dan kızı Tsilya'yı istedi. Yaşlı adam önce bir şaşırdı, ama hemen toparladı kendini. İhtiyarda daha iş vardı, daha yirmi yıl yaşayacak kadar sağlıklıydı.

“Eyhbaum,” dedi Kral, “öldüğünüz zaman sizi Birinci Yahudi Mezarlığı'nda hemen kapıya yakın yere gömdüreğim. Pembe mermerden bir anıt diktireceğim başucunuza. Brodsky Sinagogu'nun¹ kıdemli üyesi yapacağım sizi. Mesleğimi bırakacağım, Eyhbaum, yanınıza ortak gireceğim. İki yüz ineğimiz olacak, Eyhbaum. Sizin dışınızda hiçbir sütçüyü yaşatmayacağım. Yaşadığınız sokağa hiçbir hırsız ayak basamayacak. On altıncı tramvay durağında² bir villa yaptıracam size... Unutmayın ki gençliğinizde siz de pek haham sayılmazdınız. O sahte vasiyetnameyi kimin düzenlediğini karıştırmayalım şimdi, değil mi? Damadınız Kral olacak; salak bir süt oğlanı değil, Kral, Eyhbaum...”

Sonunda amacına kavuştu Benya Krik; hırslı biriydi çünkü, ve hırs dünyaları yönetir. Yeni evliler bereketli Besarabya'da üzümlerin, bolca yemeğin ve aşkın terleriyle dolu üç ay geçirdiler. Benya şimdi de guatrdan mustarip kırklık kız kardeşi Dvoyra'yı evlendirmek için Odessa'ya

1. Brody asıllı Yahudilerin 1883'te Odessa'da yaptırdığı sinagog. O dönem Rus İmparatorluğu'ndaki en büyük sinagoglardandı. (Y.N.)

2. Odessa'da Yahudilerin yaşadığı nezih yazlık semt Bolşoy Fontan'ın bulunduğu durak. (Y.N.)

dönmüştü. Şimdi Dvoyra Krik'in, Kral'ın kız kardeşinin düğününe dönebiliriz.

Yemekte hindi, kızarmış tavuk, kaz, *gefilte* balık¹ ve içinde limon göletlerinin sedef gibi parladığı balık çorbası vardı. Pişmiş kaz kellelerinin üzerinde çiçekler gösterişli şapka tüyleri gibi sallanıyordu. İyi de, Odessa denizinin köpüklü dalgalarından kıyıya kızarmış tavuk mu vuruyordu?

Bu masmavi, yıldızlı gecede en yüce kaçak mallarımız, yurdumuzun her bir köşesinin en ünlü yiyecekleri yıkıcı, çekici etkisini tam anlamıyla gösteriyordu. İthal şaraplar mideleri ısıtıyor, bacakları tatlı tatlı ağırlaştırıyor, beyinleri gevşetiyor, konukları tumturaklı bir savaş borazanı gibi geçiriyordu. Birkaç gün önce Port Said'den gelen *Plutarch* gemisinin zenci aşçısı gümrükten şiş karınlı şişelerde Jamaika romu, yağlı Madeira şarabı, Pierpont Morgan çiftliklerinden puro, Kudüs çevresinden portakal sokmuştu. Odessa denizinin köpüklü dalgalarından kıyıya vuranlar böyle şeylerdi işte.

Yoksul Yahudiler *trefa*² domuzlar gibi içmiş, bastonlarını yere vurmaya başlamışlardı. Yeleğinin önünü açan Eyhbaum kısık gözlerle gürültülü kalabalığa bakıyor, keyifle hıçkırıyordu. Çalgı takımı bir tören fanfarı çalıyordu. Tümen geçit törenine çıkacaktı sanki. Yalnız çalınan şey fanfardan başka her şeye benziyordu. Balık istifi oturan gangsterler başta aralarında yabancıların birikmesinden rahatsız olmuşlardı. Sonra rahatladılar. Lyova Katsap sev-

1. Yahudi mutfağının meşhur yemeklerinden, balık dolması. (Y.N.)

2. Yahudi inancına göre yenilmesi yasak olan yiyeceklere verilen ad. (Y.N.)

gilisinin başında votka şişesini kırdı. Monya Artillerist havaya kurşun sıktı. Ama eski bir gelenek gereği, konuklar yeni evlilere armağan vermeye başladıklarında coşku en üst düzeye çıktı. Sinagog hademeleri masaların üzerine sıçrayıp, coşkulu marşın eşliğinde bağırarak, armağan edilen rublelerin ve gümüş kaşıkların sayısını bağırarak duyurmaya başladılar. Bu arada Kral'ın dostları, soyluluğun anlamını ve Moldavanka'da şövalyeliğin hâlâ sönmemiş olduğunu göstermekteydiler. Ellerini ifade etmesi zor, önemsemez bir tavırla şöyle bir savuruyor ve gümüş tepsilere altın paralar, yüzükler, gerdanlıklar atıyorlardı. Kemerlerini sıkarak ve göbeklerini çıkararak yerlerinden kalkıyorlardı.

Moldavanka'lı aristokratlar daracık kızıl yelekler giymişlerdi, bordo ceketleri güçlü omuzlarını sıkıyordu, etli bacaklarını ise gök mavisinden deri sarmıştı. Boylarının olanca uzunluğuyla doğrularak, göbeklerini öne çıkarmış, el çırparak müziğe eşlik ediyorlar, “*Gorko!*”¹ diye bağırıyor, geline çiçekler atıyorlardı. Kırklık gelin Dvoyra, Benya Krik'in kız kardeşi, Kral'ın kız kardeşi, hastalığın biçimsizleştirdiği, orası burası guatrdan şiş Dvoyra Krik ise gözleri yuvalarından uğramış, bir yığın yastığın üzerinde, Eyhbaum'un parasıyla satın alınmış, hüzünlü olduğu için sesi çıkmayan sıska oğlanla oturuyordu.

Armağanların sunulması töreni sona yaklaşmak üzereydi; sinagog görevlilerinin sesleri bir bir kısılmaya başladı ve kontrbas ayrı, keman ayrı telden çaldı. Küçük avluda hafif bir yanık kokusu yayıldı.

1. (Rus.) “Acı!” Rus evliliklerinde kadeh kaldırırken söylenir. (Y.N.)

“Benya,” dedi arabacılar arasında kabalığıyla ün salmış, yaşlı arabacı Papaşa¹ Krik. “Ne düşünüyorum, biliyor musun Benya? Öyle sanıyorum ki, bacamızın kurumu tuttu.”

“Papaşa,” diye sarhoş babasına karşılık verdi Kral, “lütfen içmenize bakın siz, bir şeyler yiyin, olur olmaz şeylerle ilgilenmeyin.”

Papaşa Krik oğlunun sözünü dinledi. Yemeyi, içmeyi sürdürdü. Ne var ki duman giderek yayılıyordu. Gökyüzü yer yer pembeleşmeye başlamıştı. Çok geçmeden uzakta kılıç gibi, incecik bir alev yükseldi. Konuklar ayaklanıp, tazı gibi havayı koklamaya başlamışlardı. Kadınlar ciyaklıyordu. Gangsterler birbirlerinin yüzüne baktılar. Benya’yı teselli etmek mümkün değildi.

“Sevincimin altını oyuyorlar!” diye bağırdı umutsuzlukla. “Dostlarım, rica ederim, yemeklerinizi yiyin, içkilerinizi için...”

Tam o sırada, akşamın başında gelen o delikanlı avluya geldi gene.

“Kral,” dedi, “bir-iki diyeceğim var size...”

“Hadi, ne diyeceksen de,” dedi Kral, “her zaman bir diyeceğin olur zaten senin.”

Kimselerin tanımadığı delikanlı kıkır kıkır gülererek, “Kral,” dedi, “duyduğunuza inanmayacaksınız, karakol alev alev yanıyor...”

Şarküteri sahiplerinin dili tutulmuştu. Gangsterler gülmüyordu. Mahalle haydutlarının atası altmışlık nine

1. (Rus.) Baba. (Y.N.)

Manka iki parmağını ağzına sokup öylesine keskin bir ısıklık çaldı ki, yakınında oturanların hepsi birden korkuyla sıçradı.

“Manka, işte değilsin,” dedi Benya. “Sakin ol, Manka.”

Bu şaşkıncu haberi getiren delikanlı hâlâ sarsılarak gülüyordu. Utangaç bir kız gibi kıkırdıyordu.

“Kırk kişi birden karakoldan çıkmıştı,” dedi, çenesine hâkim olamayarak, “baskına gidiyorlardı; ama karakoldan daha on beş adım uzaklaşmışlardı ki, alevler yükseldi...”

Benya konuklarının yangını seyretmeye gitmelerini yasakladı. İki arkadaşıyla kendi gitti oraya. Karakolun dört bir yanı alevler içindeydi. Polis memurları dumanlı merdivenlere koca kışlarını sallaya sallaya tırmanıyor, pencere-lerden aşağı sandık atıyorlardı. Patırtıdan yararlanan tuktuklular sessiz sedasız tüyüyordu. İtfaiyeciler görev aşkıyla bir şeyler yapmaya çalışıyorlardı ama, biraz ilerideki yangın musluğunda su olmadığı anlaşılmıştı. Hamarat komiserse karşı kaldırımda dikilmiş, bıyığının ağzına giren ucunu kemiriyordu. Yerinden kıpırdadığı yoktu bizim hamaratın. Benya, komiserin önünden geçerken asker selamı verdi ona.

“Büyük geçmiş olsun, efendim,” dedi içtenlikle. “Ne diyeceksiniz bu şanssızlığa? Ne korkunç şey.”

Benya yanan binaya baktı uzun uzun, başını iki yana salladı, dudağını ısırıldı:

“Vah vah vah.”

Benya eve döndüğünde avluda fenerler sönmüş, şafağın kızılığ gökyüzüne vurmuştu. Konuklar dağılmışlardı. Müzisyenlerse başlarını kontrbaslarının sapına dayamış,

Kenar mahalleleri, karanlık depoları ve rıhtımları, kaldırımlarında gezen yük arabaları, mezarlıkları, meyhaneleri, genelevleri, sinagoglarıyla bir liman şehri Odessa. İzak Babel öykülerinde bizi bu Yahudi kentinin kaçakçılar, dilenciler, tefeciler ve gangsterlerin dolaştığı tekinsiz arka sokaklarına götürüyor ve Rus edebiyatının en ikonik antikahramanlarından biri olan kibar ve acımasız suçlu Benya Krik ile şehri kasıp kavuran Moldavanka çetesinin masalsı, matrak ve renkli serüvenlerini anlatıyor.

#rusmodernleri #rusdevrimi #suç
#ticaret #cinayot #dalavere #azınlık

canayinleri.com | f | s | t canayinleri

Öykü

ISBN 978-975-87-4137-3

9 789750 741371